

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

Кафедра організації заходів цивільного захисту

Дмитро ЖУРБИНСЬКИЙ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
з дисципліни**

**«Моніторинг надзвичайних ситуацій»
підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр»
у галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю
263 «Цивільна безпека» спеціалізація – Цивільний захист, (термін навчання 2 р.)
(для слухачів відділення заочного навчання)**

ЧЕРКАСИ 2024

Самостійна робота слухача

Самостійна підготовка – це безперервний процес самостійної роботи здобувачів щодо поглиблення та поповнення знань, вмінь та навичок, необхідних для успішного виконання функціональних обов'язків за певними посадами.

Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи здобувача над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

Яка роль і місце самостійної роботи у засвоєнні здобувачем навчального матеріалу?

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачем навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Чим визначається зміст самостійної роботи здобувача над конкретною навчальною дисципліною?

Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Якими навчально-методичними засобами забезпечується самостійна робота здобувачів?

Самостійна робота здобувача забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, електронно-обчислювальною технікою тощо.

Здобувачам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

Яка роль викладача в організації самостійної роботи здобувача?

Викладач визначає обсяг і зміст самостійної роботи, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, аналізує результати самостійної навчальної роботи кожного слухача.

Чи можлива самостійна робота здобувача за участю викладача або іншого співробітника вищого закладу освіти? Якщо можлива, то за яких обставин?

Така співпраця можлива, а іноді й необхідна, зокрема, при організації самостійної роботи здобувачів з використанням унікального обладнання та устаткування, складних систем доступу до інформації (комп'ютерних баз даних, систем автоматизованого проектування) тощо.

Самостійною підготовкою повинні бути охоплені усі співробітники, контроль за якою здійснюється безпосередніми начальниками (керівниками).

Самостійна підготовка включає в себе:

- вивчення документів законодавчого і нормативного характеру;
- постійне ознайомлення з новою спеціальною та іншою літературою відповідно до напрямку діяльності;
- практичну роботу із спеціальними технічними засобами, засобами зв'язку і транспорту;
- постійне підтримання та вдосконалення фізичної підготовленості.

Вибір питань для самостійного навчання може бути обумовлений зацікавленістю співробітника, його прагненням до поглиблення своїх знань і навичок напрямку діяльності, а також виходячи з необхідності ліквідувати прогалини в знаннях, що можуть призвести до помилок у роботі.

Начальник (керівник) може дати співробітнику індивідуальне завдання, вказавши, яку літературу необхідно вивчити і встановити строк, необхідний для цього, або запропонувати підготувати реферат по обумовленій темі, скласти проект документа, вивчити науково-технічні засоби тощо. У такому разі план самостійної підготовки розробляється співробітником і затверджується безпосереднім начальником (керівником).

I. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота є самостійним видом роботи здобувача, передбаченим навчальним планом вивчення курсу дисципліни «Інженерний захист населення та територій».

Здобувач при необхідності може звернутися за усною або письмовою консультацією до викладача.

Робота повинна бути надрукована на аркушах формату А4 шрифтом Times New Roman, розмір 14, інтервал – 1,5 (поля: верхнє та нижнє 2 см, лівє 3 см, правє 1 см). Контрольна робота повинна бути не менше 12 друкованих аркушів. Титульний аркуш оформлюється згідно зразка, наведено на сайті навчального закладу.

Під час виконання роботи потрібно спочатку записати питання, а потім дати на них відповіді. Відповіді повинні бути конкретні, викладені державною мовою, акуратно оформлені.

Перед виконанням контрольної роботи необхідно ознайомитись з методичними вказівками, питаннями, підібрати і опрацювати нормативні акти, передивитися записи, зроблені на лекціях, вивчити стан справ та виконання нормативних актів в підрозділах цивільного захисту.

На кожній сторінці слід залишати поля шириною 30 – 35 мм. для зауважень рецензента. В кінці роботи потрібно вказати перелік літератури, яка використовувалась під час написання роботи. Виконана робота направляється в Інститут на перевірку в строк, який вказаний у графіку виконання контрольних робіт.

Оцінюється робота з урахуванням глибини викладення матеріалу, самостійності виконання та вміння використовувати теоретичні знання на практиці.

Рівень знань здобувачами дисципліни за підсумками виконання контрольних робіт оцінюється з огляду на наступні критерії:

1. Повнота та правильність виконання завдання – основний критерій.
2. Здатність здобувача:
 - диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
 - аналізувати зміст правових актів, які відносяться до діяльності служби цивільного захисту;
 - користуватися законами та нормативно-правовими актами України у сфері цивільного захисту.

Оцінка за виконання контрольної роботи виставляється за двоохальною шкалою: «зараховано», «не зараховано».

Контрольна робота, що виконана не за своїм варіантом, в якій розкриті не всі питання, або не в повному обсязі, не має списку використаної літератури – не зараховується. Здобувачі, які несвоєчасно направили контрольну роботу без

поважних причин, на екзаменаційну сесію не викликаються. Контрольна робота складається із теоретичного завдання.

Воно складається із трьох питань.

Обов'язковими вимогами до теоретичного завдання є:

- висвітлення питання;
- посилання (при запозичені тексту);
- список літератури.

Варіант завдання визначається по двох останніх цифрах залікової книжки. Наприклад, якщо номер залікової книжки 377, то номер варіанту завдання буде 14.

Контрольна робота передається методисту відділу заочного навчання.

II. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант № 1

1. В чому полягають особливості функціонування системи керування в умовах надзвичайної ситуації.
2. В чому полягає зміст принципу докладності в розрізі управління ризиком.
3. Поясніть порядок створення та організації роботи постів спостереження за довкіллям.

Варіант № 2

1. Дайте характеристику режимам функціонування системи керування з попередження надзвичайних ситуацій.
2. Дати характеристику I-го підходу аналізу ризику.
3. Дайте характеристику поста спостереження за якістю атмосферного повітря.

Варіант № 3

1. В чому полягають основні причини запізнювання відповідних дій керівництва під час реагування на виникаючу небезпеку?
2. Дати характеристику II-го підходу аналізу ризику.
3. Поясніть порядок організації спостережень за станом та якістю атмосферного повітря в Україні.

Варіант № 4

1. Що таке моніторинг НС, мета його проведення.
2. В чому полягає зміст ідентифікації небезпек в розрізі аналізу ризику виникнення аварій.
3. Розкрийте зміст основних завдань моніторингу поверхневих вод.

Варіант № 5

1. З яких основних блоків складається система моніторингу НС? Дайте характеристику кожному з них.

2. В чому полягає сутність державного нагляду та контролю у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки.

3. Поясніть порядок організації спостережень за забрудненням поверхневих та підземних вод в Україні.

Варіант № 6

1. В чому полягає сутність моніторингу та прогнозування НС.

2. В чому полягає сутність ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки.

3. Поясніть порядок організації спостережень за станом та якістю ґрунтів.

Варіант № 7

1. Назвіть умови точності надання прогнозу виникнення НС.

2. Розкрийте зміст концепції системи інтегральної безпеки із запобігання екстремальним та надзвичайним ситуаціям.

3. Поясніть порядок організації кліматичного моніторингу в Україні.

Варіант № 8

1. Поясніть порядок класифікації видів моніторингу.

2. Розкрийте зміст основних принципів побудови елементів системи інтегральної безпеки.

3. Охарактеризуйте причини виникнення природних катастроф на території України.

Варіант № 9

1. Назвіть основні задачі проведення екологічного моніторингу.

2. В чому полягає зміст функцій системи інтегральної безпеки із запобігання екстремальних та надзвичайних ситуацій?

3. Охарактеризуйте причини виникнення енергетичних, ядерних, транспортних, інфраструктурних аварій і катастроф на території України.

Варіант № 10

1. Дайте характеристику технологіям проведення космічного моніторингу.

2. Розкрийте зміст структури системи інтегральної безпеки.

3. Які задачі ставляться перед проведенням моніторингу стану природного середовища та небезпечних техногенних явищ?

Варіант № 11

1. Поясніть порядок нормативно-правового забезпечення організації та проведення моніторингу НС.

2. Назвіть джерела і чинники технічного ризику.

3. В чому полягає сутність та зміст проведення моніторингу та прогнозування небезпечних геологічних явищ?

Варіант № 12

1. В чому полягають сутність оцінки обстановки при проведенні моніторингу НС.
2. Які існують моделі для проведення аналізу наслідків аварій та аварійних ситуацій?
3. В чому полягає сутність та зміст проведення моніторингу та прогнозування небезпечних явищ на водних об'єктах?

Варіант № 13

1. Дати характеристику I-го етапу виявлення і оцінки обстановки.
2. В чому полягає зміст оцінки ризику виникнення НС.
3. В чому полягає сутність та зміст проведення моніторингу та прогнозування небезпечних метеорологічних явищ і процесів?

Варіант № 14

1. Дати характеристику II-го етапу виявлення і оцінки обстановки.
2. Дайте характеристику основним етапам підвищення рівня безпеки (зниження аварійності) функціонування об'єкту.
3. В чому полягає сутність та зміст проведення моніторингу та прогнозування небезпечних метеорологічних явищ і процесів?

Варіант № 15

1. Дати характеристику III-го етапу виявлення і оцінки обстановки.
2. Розкрийте зміст основних завдань моніторингу довкілля.
3. Дайте характеристику функціональній моделі розвитку ризику на критично важливих об'єктах.

Варіант № 16

1. Що таке прогноз НС? Яких видів він буває?
2. Розкрийте зміст класифікації систем моніторингу довкілля
3. Назвіть основні вимоги до підсистеми обробки інформації системи інтегральної безпеки об'єктів.

Варіант № 17

1. Які існують підходи прогнозування НС? В чому їх переваги по відношенню одного до іншого?
2. Розкрийте зміст системи екологічного моніторингу.
3. Назвіть основні вимоги до підсистеми отримання інформації системи інтегральної безпеки об'єктів.

Варіант № 18

1. В чому полягають основні задачі органів державного управління в сфері прогнозування НС природного та техногенного характеру?
2. Розкрийте зміст глобальної системи моніторингу довкілля.

3. Назвіть умови функціонування системи інтегральної безпеки регіонального рівня із запобігання екстремальних та надзвичайних ситуацій.

Варіант № 19

1. В чому полягає зміст принципу виправданості практичної діяльності в розрізі управління ризиком.

2. Поясніть порядок і механізм організації та проведення національного (державного) моніторингу довкілля.

3. Опишіть застосування концепції інтегральної безпеки для оцінки стану регіонів України (на прикладі «небезпека від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»).

Варіант № 20

1. В чому полягає зміст принципу оптимізації захисту в розрізі управління ризиком?

2. Поясніть порядок організації спостережень за станом та якістю атмосферного повітря.

3. Поясніть, яким чином поділяються методи прогнозування залежно від їх мети?

III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов Ю.О., Грінченко Є.М., Кірочкін О.Ю., Коротинський П.А., Миронець С.М., Росоха В.О., Тютюник В.В., Чучковський В.М., Шевченко Р.І. Моніторинг НС. Підручник. Вид-во: АЦЗУ м. Харків, 2005. - 530 с.
2. Андронов В.А. Природні та техногенні загрози, оцінювання небезпек: навч. посіб. /В.А. Андронов, А.С. Рогозін, О.М. Соболев, В.В. Тютюник, Р.І. Шевченко.-Х.: НУЦЗУ, 2011.- 264 с.
3. Управління техногенною безпекою об'єктів підвищеної небезпеки / Стоєцький В. Ф., Єсипенко А. Д., Жартовський В. М., Найверт А. В.; за ред. - Л. В. Дранишников. - Тернопіль: Видавництво Астон, 2006.
4. Данилишин Б. М. Наукові основи прогнозування природно-техногенної (екологічної) безпеки: Монографія/ Богдан Михайлович Данилишин. – К.: лекс дім, 2004. – 552 с.
5. Столяр Ю.В., Янов А.Г., Болотських М.В. Теоретичні основи реагування на надзвичайні ситуації. Навчально-методичний посібник, м. Кам'янець-Подільський, 2001 р.
6. Кодекс цивільного захисту від 2.10.2012 №5403-VI.
7. Закон України від 18 січня 2001 року № 2245-III «Про об'єкти підвищеної небезпеки».
8. Постанову КМУ від 11 липня 2002 року № 956 «Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки».
9. Положення про ДСНС України. – Затверджене Указом Президента України № 20/2013 від 16.01.2013 року.
10. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 158 с.
11. ДСТУ 3891-99. Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять. – Введ. 2000.01.01. – Офіц. вид. – К. : Вид-во Держстандарту України, 1999. – III, 21 с.
12. ДСТУ 3994-2000. Безпека у надзвичайних ситуаціях. Надзвичайні ситуації природні. Чинники фізичного походження. Терміни і визначення. – Введ. 2001.07.01. – Офіц. вид. – К. : Вид-во Держстандарту України, 2001. – III, 21 с.
13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 5. Небезпечні хімічні речовини та заходи захисту від них. / за загальною редакцією В. В. Могильниченка. – К.: КІМ, 2010.– 472 с.
14. Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій. Наказ МВС України від 06.08.2018 № 658.
15. Класифікаційні ознаки надзвичайних ситуацій, затверджені наказом МНС України від.22.04.2003 року № 119.
16. Про затвердження Методики прогнозування наслідків виліву (викиду) небезпечних хімічних речовин під час аварій на хімічно небезпечних об'єктах і транспорті. Наказ МВС України від 29.11.2019 № 1000.
17. Про затвердження Методики спостережень щодо оцінки радіаційної та хімічної обстановки. Наказ МВС України від 27.11.2019 № 986.
18. Про затвердження Положення про національну систему сейсмічних

спостережень та підвищення безпеки проживання населення у сейсмонебезпечних регіонах, Положення про Міжвідомчу комісію із сейсмічного моніторингу та Програми функціонування і розвитку національної системи сейсмічних спостережень та підвищення безпеки проживання населення у сейсмонебезпечних регіонах, Постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.1997 року № 699 (в редакції Постанови КМ України від 24.09.99 року №1763).

19. Климко М.О., Прищепя А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. Підручник Київ: 2006 р.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій: <https://www.dsns.gov.ua>.
2. Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту: <https://idundcz.dsns.gov.ua>.
3. Офіційне інтернет-представництво Президента України: <http://www.president.gov.ua>.
4. Верховна Рада України: <http://www.rada.kiev.ua>.
5. Кабінет Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>.
6. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: <http://https://merg.gov.ua>.
7. Рада національної безпеки і оборони України: <http://www.rainbow.gov.ua>.
8. Постійне представництво України при ООН: <http://www.uamission.org>.
9. Північноатлантичний альянс (НАТО): <http://www.nato.int>.
10. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)»: <http://www.nau.ua>.